

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Jövőbeli stratégia az EU tejipara számára a 2010 és 2015 közötti és az azt követő időszakra

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 347/05)

Előadó: **Frank ALLEN**

2009. július 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Jövőbeli stratégia az EU tejipara számára a 2010 és 2015 közötti és az azt követő időszakra.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2010. január 28-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. február 17–18-án tartott, 460. plenáris ülésén (a február 11-i ülésnapon) 152 szavazattal 6 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EU tejiparának hosszú távú stratégiai jelentősége van azt a szerepkörét tekintve, hogy jó minőségű és biztonságos tejipari termékekkel lássa el az uniós polgárokat. Az EU soha nem válhat függővé az Unión kívüli tejjelátási forrásoktól. Továbbra is fenn kell tartania a legmagasabb szintű állatjóléti, higiéniai, nyomonkövethetőségi, állatgyógyászati, környezetvédelmi és fenntartható termelési normákat.

1.2 A gazdák továbbra is elő fogják állítani a jó minőségű tejet, ha ezt nyereségesen tehetik (hosszú távon azonban nem, ha a gazdálkodás nem nyereséges). Ha nem stabilizáljuk az árakat, és ezek az árak nem biztosítanak nyereséget, akkor az EU tejtermelése csökkenni fog, egyes területekről pedig teljesen el fog tűnni. A hátrányos helyzetű területek különös figyelmet igényelnek. A tejtermelőknek gazdasági értelemben is meg kell, hogy érje, hogy többfunkciós mezőgazdálkodást folytatnak, olyan „közhasznú, nem áru jellegű javakat” szolgáltatva, mint például a vidéki táj, a biológiai sokszínűség, a természetes élőhelyek vagy a vidéki művészet és kultúra fenntartása és fejlesztése. Az új tagállamokban mérlegelni kellene a tejtermelők számára nyújtott kötött, közvetlen kifizetések lehetőségét.

1.3 Jelentős forrásokat kell fordítani az innovációra, kutatásra és fejlesztésre, valamint az állattenyésztésre annak biztosítására, hogy a tejipar a gazdaságok és a feldolgozás szintjén hatékonyabbá váljon. Ennek magában kell foglalnia a legelőket és a zöldtakarmány jobb kihasználását termelői szinten, illetve új termékeket a feldolgozás szintjén. Új, jobb technológiára is szükség van, termelői és feldolgozó szinten egyaránt. Az ágazat fejlesztéséhez létfontosságúak a jelentős befektetések. Globális vezető szerepet kell betöltenünk ezen a területen.

1.4 Igen fontos annak megakadályozása, hogy az árak ismét olyan mértékben ingadozzanak, mint 2007–2008-ban. Ezt megfelelő támogatási intézkedésekkel és a piac megfelelő nyomonkövetésével kell elérni, ésszerű egyensúlyt teremtve a kereslet és a kínálat között.

1.5 Az EU-nak (legalább 2015-ig) lehetősége van arra, hogy a kvótarendszer és egyéb piacrendezési eszközök útján reagáljon a piaci helyzetre.

1.6 Az Európai Bizottság 2009. júliusi közleményével összhangban ütemtervet kell készíteni és végrehajtani annak a kérdésnek a kezelésére, hogy a fogyasztói árak miért maradtak meg 14 %-kal magasabb szinten a tejtermékek áremelkedési hulláma előtti szinthez képest. Átláthatóságra van szükségünk az élelmiszerlánc egészében.

1.7 Ahhoz, hogy az EU tejipara 2015 után is életképes maradjon, továbbra is különféle agrárpolitikai intézkedésekre lesz szükség, és ezt egy biztonságiháló-mechanizmussal kell összekapcsolni az árak támogatása és stabilizálása érdekében, megelőzendő, hogy ezek egy bizonyos szint alá essenek. Egy ilyen mechanizmus korlátozza a túlzott mértékű áringadozásokat, és megfelelő tartalékokat is biztosít az előre nem látható hiányok vagy természeti katasztrófák esetére. Egy kereslet- és kínálatoldali piaci intézkedésekkel ellátott rendszer elengedhetetlen ahhoz, hogy 2015 után is biztosíthassuk egy fenntartható és környezetbarát tejipar létét. Az élelmiszer és különösen a tej túl fontos ahhoz a polgárok jóléte szempontjából, hogy egy szabad és szabályozatlan piaci rendszer kiszámíthatatlanságának legyen kitéve.

2. Bevezetés

2.1 A tejtermelés az EU fő mezőgazdasági tevékenységei közé tartozik. 2008-ban egymillió gazda 150 millió tonna tejet termelt, több mint 40 milliárd euró értékben, ami az EU mezőgazdasági termelésének 14 %-át teszi ki. Az EU-ban előállított marhahús több mint 60 %-át a tejhasznú állományok adják. A Nemzetközi Tejgazdasági Szövetség adatai szerint az EU a világ legnagyobb tejtermelője, a világtermelés 27 %-át adva. India 20 %-kal a második, az USA pedig 16 %-kal a harmadik a sorban.

2.2 Az EU tejipara – a fejestől a feldolgozásig – mintegy 400 000 főt foglalkoztat.

2.3 A tejtermelés igen fontos szerepet játszik a hátrányos helyzetű térségek gazdasági és társadalmi struktúrájának fenntartásában. Az EU-25-ön belüli tejtermelő gazdaságok 60 %-a ilyen térségben van. A tejtermelés a legalkalmasabb vállalkozás arra, hogy a gazdálkodócsaládokat a hátrányos helyzetű térségekben tartsa, továbbá a marha- és juhtartással együtt fontos szerepet játszik a táj és a környezet fenntartásában és fejlesztésében.

3. Háttér

3.1 A világ tejjait az elmúlt két év során nagymértékű ármozgások jellemezték. 2007-ben és 2008 elején rekordmértékben emelkedett a világon a nyerstej ára, ami a tej és a tejtermékek esetében jelentős áremelkedéshez vezetett. Ezt 2008 második felében az áraknak még ennél is drasztikusabb zuhanása követte.

3.2 A tejtermékek legnagyobb részét ugyanabban a régióban fogyasztják el, ahol megtermelték. A világ tejipari termelésének mintegy 8 %-a jelenik meg a világkereskedelemben, így a globális termelés kismértékű változásának is jelentős hatása lehet a világpiacra. Ha például a globális termelés és a globális fogyasztás között 2 %-nyi különbség van, az a világpiaci tejtermékereskedelem 25 %-ának felel meg.

3.3 Noha az EU a legnagyobb sajtxportőr, az EU-n kívülre irányuló tejipari export jelentős részét mégis az egyéb tejipari termékek, például a tejporok és a vaj teszi ki. A tejipari világpiac valójában főként tejipari árucikkek piacának tekinthető.

3.4 Mivel az EU 109 %-ban önellátó tejtermékekből, a 9 % többlet exportálható a világpiacra. Az EU fő exporttermékei a vaj/vajolaj, a sovány tejpor, a sajtok, a teljes tejpor és a sűrített tej.

3.5 2000 óta a globális tejtermelés átlagosan évi 2,5 %-al nőtt. Ez a növekedés most évi 1 %-ra esett vissza.

3.6 2004 és 2006 között a tejipari termékek globális fogyasztása túllépte a termelést, így a tartalékok elfogytak. Elsősorban ez állt a tejipari termékek hirtelen világpiaci áremelkedésének hátterében. 2008 óta ez a viszony megváltozott, és a termelés most meghaladja az igényeket.

3.7 A tejárak hirtelen megemelkedése következtében a piaci részarány végül lecsökkent, mivel a fogyasztók olcsóbb alternatívákra álltak át, és különösen a tejalapú hozzávalókat pótolták olcsóbb alternatívákkal. A globális recesszió és az olajárak csökkenése ugyancsak hozzájárult a tejipari termékek forgalmának csökkenéséhez. Az olajtermelő országok a tejtermékek jelentős importőrei. Az olajárak csökkenése azzal jár, hogy csökkentik a tejtermék-importjukat, ez pedig a tejtermékek világpiaci árának eséséhez vezethet.

3.8 A drágább tejtermékek piaci mozgásait ugyan nehezebb nyomon követni, mint az alaptermékekét, de egyértelmű, hogy az értéknövelt tejtermékek forgalma csökkent, hiszen a fogyasztók olcsóbb termékekre álltak át.

3.9 Az Európai Bizottság a Tanácshoz címzett 2009-es közleményében megállapította, hogy az árak 2007 második felében történt emelkedése rohamos emelkedést indukált a tejárak terén, és jelentősen megnövelte a fogyasztói árakat. A 2008 második felében és 2009-ben eső árak (amikor a vaj ára 39 %-kal, a sovány tejporé 49 %-kal, a sajté 18 %-kal, a tejé pedig 31 %-kal esett) viszont uniós átlagban csak mintegy 2 %-os fogyasztóiárcsökkenést okoztak. A fogyasztói árak ugyanis az áremelkedés előttinél átlagosan 14 %-kal magasabb szinten maradtak. Azok az országok azonban, ahol nagy volumenben értékesítenek tejtermékeket alacsony árat alkalmazó eladóknak, 2009-ben egyfajta „árháborút” tapasztalhattak, mivel ezek az eladók a tejtermékeket használják fel arra, hogy más kiskereskedelmi egységek árai alá kínáljanak. ⁽¹⁾

3.10 Az EU kiskereskedelmi szektorának racionalizálása és fokozódó koncentrációja az élelmiszer-ellátási lánc más területein példátlan alkupozióciót adott a kiskereskedelmi ágazat kezébe. A gazdák, ahelyett, hogy meghatározhatnák az árakat, most már egyre inkább csak elfogadhatják őket, különösen ha a tejkínálat meghaladja a keresletet. Összességében úgy tűnik, hogy a versenytársak és a versenyszabályok inkább a kiterjedt kiskereskedelmi láncoknak vannak hasznára, mint az egymillió tejtermelő gazdának. A gazdáknak jobb tárgyalási pozícióra van szükségük a termelői tejárakat illetően, hogy helyreálljon az élelmiszerlánc egyensúlya.

3.11 Az Agenda 2000-ben, amelyet az időközi felülvizsgálat és az EU mezőgazdaságát egy esetleges jövőbeli WTO-megállapodásra felkészíteni kívánó állapotfelmérés követett, az intervenció árát csökkentették, ami – az intervencióra vonatkozó mennyiségi jellegű korlátozásokkal együtt – gyengítette az ártámogatási mechanizmust, így a termelői tejárak a támogatási mechanizmusok, például az intervenció bevezetése előttinél alacsonyabb szintre estek.

4. Piaci áttekintés

4.1 Európai Unió

4.1.1 Az EU tejipari piacán a termelés 9 %-kal meghaladja a fogyasztást.

4.1.2 Emellett importálnak is tejtermékeket az EU-ba, csökkentett vámtarifák mellett. Az import az EU teljes fogyasztásához mérve csekély. 2007-ben, illetve 2008-ban az EU körülbelül 330 000, illetve 300 000 tonna tejterméket importált. Az importált tejtermékek között szerepel a sajt (az EU termelésének 1,1 %-át kitevő mennyiségben), a vaj (az EU-termelés 4,3 %-ának megfelelő tételben), illetve a sovány tejpor (az EU termelésének 2,4 %-a erejéig). A tejtermékek importja körülbelül az EU-ban megtermelt tej 2–3 %-ának feleltethető meg.

⁽¹⁾ HL C 128., 2010.5.18., 111. o., illetve HL C 255., 2005.10.14., 44. o.

4.1.3 Az Unióban előállított tejnek akár 40 %-át is sajtá dolgozzák fel, mintegy 30 %-ából pedig friss tejtermékeket készítenek. Az elmúlt évtizedben főként ez a két terméktípus volt az, ami az EU-n belül a fogyasztás növekedését előidézte. A fennmaradó 30 %-ból vaját, tejporkokat és kazeint készítenek.

4.1.4 Az intervenciók készletek vajból és sovány tejporból a csekélyebb Unión belüli fogyasztás, a világpiaci árak csökkenő iránya és a világválság miatt nőttek. Az uniós kvóta 2008-ban 2 %-kal, 2009-ben pedig 1 %-kal emelkedett, ami azokkal a jövőbeli kvótaemelésekkel együtt, amelyekről már megállapodás született, végül megnövekvő tejtermeléshez vezethet majd az EU-ban.

4.1.5 Az export-visszatérítések alkalmazása megakadályozta, hogy még nagyobb intervenciók készletek halmozódjanak fel, miközben az intervenció nyitott volt.

4.1.6 Az Európai Bizottság által tett lépések megakadályozták, hogy az uniós tejárak a 14-15 eurócent/literes világpiaci árak szintjére essenek. Az uniós árakat a világpiaci árak felett tartották. A literenkénti árak a különböző tagállamokban a legalacsonyabb lettországi 16 centtől a több más tagállambeli 25-27 centig is terjednek, ami azonban még mindig a termelési költség alatt van. A társadalomnak vajon melyik más szektorában dolgoznak nulla jövedelemért vagy a megállapított minimálbér alatt?

4.1.7 A tejtermelés jelenleg 4,2 %-kal van a kvóta alatt, és a termelés várhatóan 2009–2010 folyamán sem éri el a kvótát.

4.1.8 Az uniós árak helyreállása (ami már megkezdődött) valószínűleg csak nagyon fokozatosan történik majd meg. A piac fölé tornyosuló jelentős intervenciók készletek késleltethetik az árak helyreállítását, attól függően, hogy az Európai Bizottság mikor határoz úgy, hogy a piacra engedi ezeket a készleteket.

4.1.9 Uniós adatok szerint a marhalevágások száma növekedett. Valószínű, hogy több tejelő marhát vágnak le, ami a közeli jövőben csökkenti majd a tejtermelést. A tejárak fokozatos növekedése azonban néhány országban rövid távon a termelés növekedéséhez vezet majd.

4.1.10 Ahogy a tejárak középtávon helyreállnak, a tejtermelés a 2015-ig tartó időszakban emelkedni fog, és várhatóan lépést tart majd az állapotfelmérés alapján történő kvótaemelésekkel.

4.1.11 Dél-Európában és néhány északi tagállamban a tejtermelés csökkenő trendje várhatóan folytatódni fog.

4.1.12 Az EU sajt- és friss tejtermék-fogyasztása minden bizonnyal alacsony marad, mivel csak csekélyebb jövedelemnövekedésre van kilátás.

4.1.13 Az Európai Bizottság előrejelzése szerint a vajfelesleg a kisebb mennyiségű vajelőállítás és a nagyobb mértékű sajtgyártás miatt a 2015-ig terjedő időszakban csökkenni fog. Ez megkönnyíti majd azon export-visszatérítések kért csökkentését, amelyek a folyamatban lévő WTO-tárgyalások napirendjén szerepelnek.

4.1.14 Néhány piaci szakértő úgy véli, hogy a vajtöbblet az alacsony zsírtartalmú tejtermékek nagyobb arányú termelése és a sajt fogyasztás növekedésének elmaradása miatt fennmaradhat.

4.1.15 Továbbra is bizonytalan, hogy mi várható 2015-ig az EU piacán, de nem valószínű, hogy a piac hasonló növekedést mutasson, mint az elmúlt évtizedben.

4.1.16 Az elmúlt években leginkább az árak volatilitása okozott problémát az uniós tejpiacon. Ez a mezőgazdasági üzemekben nagy problémákhoz vezetett, emellett a gyakori árváltozások miatt a fogyasztókban is bizonytalanságot kelt. Ezért arra kellene törekedni, hogy megfelelő intézkedésekkel csökkentsük a piacok ilyen magas volatilitását.

4.2 EGYESÜLT ÁLLAMOK

4.2.1 Az Egyesült Államokban a 2008-ig tartó öt évben a tejtermelés évi 2,5 %-kal, a fogyasztás pedig évi 1 %-kal nőtt. Az országnak évi 5 millió tonnáig terjedő exportálható feleslege volt. Az amerikai dollár gyengesége segítette az exportot.

4.2.2 Az Egyesült Államok tejiparának rövid távú kilátásai nem jók. 2009-ben a termelés 1 %-kal csökkent, és 2010-ben várhatóan további 1 %-kal csökkenni fog. Középtávon, a tejárak helyreállása és elérhető takarmányárak esetén valószínű, hogy a termelés valamennyire emelkedik majd. A többletet várhatóan sajtgyártásra használják majd fel, és belföldön fogyasztják el.

4.2.3 Az USDA Economic Research Service prognózisa szerint 2010-re a tejelő marhák nagyobb mértékű levágása és a tejtermékexport növekedése miatt a tejárak javulni fognak.

4.3 Új-Zéland

4.3.1 Új-Zéland a világ legnagyobb tejtermékexportőre. A termelés 2007/2008-ban mintegy 3 %-kal visszaesett, és így csökkent az export is, de 2008/2009-ben a termelés 8 %-kal nőtt. Megfigyelők évi 3 %-os átlagos növekedésre számítanak, de ez 2015-re várhatóan ismét csökkenni fog. Mivel az új-zélandi termelés legeltetésen alapul, az időjárási feltételek nagy hatással lehetnek a termelési szintek alakulására.

4.3.2 Az alacsony árak eddig nem váltották ki az új-zélandi termelés csökkenését. A koncentrált takarmány és a műtrágya nagyobb mértékű használata miatt valószínű, hogy ha a jövőben is alacsonyak lesznek az árak, az a tejtermelés növekedésének csökkenéséhez vezet.

4.3.3 A környezetvédelmi kérdések egyre fontosabbá válnak Új-Zélandon, ami ugyancsak hátráltathatja a hosszú távú növekedést.

4.3.4 Valószínű, hogy Új-Zéland tejipari exportja továbbra is növekedni fog.

4.4 Dél-Amerika

4.4.1 Dél-Amerika mint tejipari exportőr egyre fontosabbá válik, és könnyen lehet, hogy inkább Európával áll majd versenyben az afrikai piacokon, mint Új-Zélanddal az ázsiai piacokért. Brazília exportálható feleslege például 2015-ig valószínűleg továbbra is fennáll majd.

4.5 Kína

4.5.1 A kínai tejtermelés expanziója az elmúlt évtizedben különösen gyors volt, de a növekedés mértéke a következő évtized folyamán valószínűleg lelassul majd. A kínai termelés nem elégíti ki a fogyasztási igényeket, de a Kínába irányuló tejipari import nem olyan nagy arányú, mint azt korábban előrevetítették.

4.5.2 Középtávon az várható, hogy a kínai sajt- és soványtejpor-import emelkedni fog, miközben a teljes tejpor kínai exportja ugyancsak nő majd.

4.5.3 2009 decemberében ismét két esetben találtak melamin-nal szennyezett tejet, ami komoly károkat okozhat a kínai tejipari exportnak.

4.6 Oroszország

4.6.1 Az oroszországi tejtermelés a következő öt évben valószínűleg ismét helyreáll, mivel az alacsony hozamú teheneket magasabb hozamú, importált tehenekre cserélik. Élelmiszer-biztonsági okokból az ország a tejipari termékek terén a jelenlegi 70 %-ról 95 %-ra szeretné növelni az önellátás arányát. 2012-re 37 millió tonnás tejtermelést tűztek ki célul. Lehetséges tehát, hogy az orosz vajimport hosszú távon csökkenni fog, a sajtimport azonban valószínűleg nő majd.

4.7 Az egész világpiacra kiterjedő, globális prognózis szerint lassú növekedés várható, és a globális gazdasági fellendülés mértékétől függően ez fogja meghatározni a fogyasztás növekedését, különösen a harmadik világ országaiban.

4.8 Az elkövetkező 30 évben a népességnövekedés nagy része a harmadik világban fog végbemenni, és ez növekvő kereslethez vezet majd a tejipari termékek iránt. Ezek az országok azonban – hacsak nem megy végbe megfelelő gazdasági növekedés – nem lesznek majd képesek nagyobb mennyiségű tejtermék vásárlására. A tejipari termékek Ázsiában és a harmadik világ egyes országaiban hagyományosan nem képezik az éltrend alapvető részét.

4.9 A tejipari termékek táplálkozástani és egészségi értékeivel kapcsolatos állítások például fontos módjai lesznek a tejipari termékek piaci részesedése megőrzésének és növelésének. A kutatás és az innováció ezeken a területeken alapvető.

4.10 Fontos, hogy a címke tartalmazza, hogy a termék valódi tejtermék, és megfelelően elmagyarázza a termék táplálkozástani és egészségügyi jellemzőit. A tejipari termelés számára a környezetvédelmi normák betartása nagyobb jelentőséggel bír majd.

5. Magas szintű munkacsoport

5.1 Fischer Boel biztos létrehozta a tejjel foglalkozó magas szintű munkacsoportot, amely 2010 júniusának végéig kibocsátja végső jelentését.

5.2 A munkacsoport a következő kérdéseket tárgyalja majd meg:

- szerződéses kapcsolatok a tejtermelők és a tejüzemek között a tejiacra jelentkező kereslet és kínálat hatékonyabb kiegyenlítése érdekében;
- mit lehet tenni a tejtermelők alkupozíciójának erősítése érdekében?
- átláthatóság és a fogyasztók tájékoztatása, minőség, egészségügyi és címkézési kérdések;
- innováció és kutatás az ágazat versenyképesebbé tétele érdekében;
- a tejipari termékek esetleges határidős piaca.

6. Francia–német kezdeményezés

6.1 A francia mezőgazdasági miniszter, Bruno Le Maire három fő célkitűzést vázolt az európai mezőgazdaság számára:

- stabil és tisztességes jövedelem garantálása a gazdálkodók számára erős szabályozási intézkedésekkel;
- az árak átláthatóbbá tétele a teljes élelmiszerláncban, esetleg egy európai megfigyelő intézmény kijelölésével; valamint
- a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari szektorban szükséges innovációknak és beruházásoknak a lisszaboni menetrend központi elemévé tétele.

6.2 A francia–német kezdeményezés több uniós fellépést sürget a tejtermelő gazdák védelmére. Javasolja a minimális uniós intervenció ár (az az ár, amelyen az EU kötelezettséget vállal a farmerek feleslegeinek felvásárlására) átmeneti felemelését.

7. A 2015-ig érvényes politika

7.1 Az Európai Bizottság határozottan ellenez minden változtatást az állapotfelmérésben megállapított kvótaemelésben. Ezeknek az emeléseknek jelenleg nincs nagy hatásuk, mivel az EU 4,5 %-kal a kvóta alatt van, és valószínű, hogy ebben az évben a kvóta alatt is marad. A tejárák középtávú javulásával azonban a termelés növekedni fog, és nő a tejtermelés és -fogyasztás közötti különbség, ami – a világpiaci helyzettől függően – valószínűleg csökkenti majd a termelői árakat.

7.2 A világpiacra a tejipari cikkek árai általában az uniós ár alatt vannak. Ez az EU-n belül és kívül érvényben lévő különböző normák (így különböző termelési költségek) következménye. A tejjel foglalkozó uniós modellje a teljesen eltérő költségstruktúra és a tejjel foglalkozó eltérő mérete miatt sohasem lesz képes versenyezni Új-Zélanddal és néhány egyéb országgal.

7.3 Az EU sajtexportja általában véve versenyképes, de az EU-n kívüli fogyasztás növekedése attól függ, hogy a globális gazdasági növekedés bizonyos időszakon át fennmarad-e.

7.4 Az az elgondolás, hogy az úgynevezett „zökkenőmentes leállás” érdekében a kereslet szintjétől függetlenül emeljék a kvótákat, kísérő intézkedések nélkül ellentmondásos, ha fejleszteni kívánjuk a gazdálkodás európai modelljét, és a hátrányos helyzetű területeken biztosítani akarjuk a tejtermelés folytatását. Eleven vidéki környezetre van szükségünk, és néhány területen a tejtermelés a térség társadalmi, gazdasági és kulturális jövőjének kulcseleme. A másik lehetőség a földterületek felhagyása, káros társadalmi és környezeti következményekkel.

7.5 A piaci körülményektől független, növekvő tejkvóták és végül a tejipari ágazat teljes deregulációja logikusak lennének, ha az EU az új-zélandi vagy az egyesült államokbeli gazdálkodási modellt kívánná kialakítani. Az egyesült államokbeli igen nagy (több mint 2 000 tehénből álló) feedlot-rendszerek megjelenését tekintik e téren előre vezető útnak. Ha a változások ilyen ütemben zajlanak, hamarosan 500 farm megtermeli majd az ország tejszükségletének 1/3 részét. Egy ilyen politika nagy veszélyt jelentene a kulturális örökségre, a tájra és az Unió vidéki területeinek fejlesztésére nézve, ártalmas volna az Unió-beli környezet és biodiverzitás szempontjából, ráadásul emellett a hegyvidéki és a nedves területek elhagyásához vezetne. Ezért a többfunkciós mezőgazdaság uniós modelljének elutasításával találkozhatunk.

7.6 A többfunkciós mezőgazdaság koncepciója azt jelenti, hogy az élelmiszer-termelés mellett a mezőgazdaságnak más funkciói is vannak, például a vidéki táj fejlesztése, a természeti és kulturális örökség bővítése, a vidéki gazdaság támogatása és az élelmiszerbiztonság növelése. Az OECD úgy látja a többfunkciós mezőgazdaságot, mint amely egyszerre termel egy sor árucikket (élelmiszert és rostot), és emellett nem árucikk jellegű javakat is, például környezeti és szociális termékeket és szolgáltatásokat.

7.7 Azok a tejtermelésre szolgáló nagy volumenű feedlot-gazdaságok, amelyek nem tartanak be bizonyos jogszabályokat, mint például a talajban levő nitrogén kezelésére vonatkozó előírást, jelentős kárt okoznak a környezetnek.

7.8 Jelenleg az EU tejtermelésének 50 %-a a terület 11 %-án koncentrálódik. A meghozott szakpolitikai döntésektől függetlenül az Unió-beli állatállományok átlagos mérete tovább fog növekedni. Aligha lehet azonban kívánatos olyan politikai opciók elfogadása, amelyek nagyon nagy volumenű és intenzív tejtermelést ösztönöznek olyan területeken, ahol különösen kedvezőek a befektetett költségek. Az ilyen politika komoly környezetvédelmi kockázatot jelenthetne.

7.9 A tejtermelő gazdák az EU többfunkciós mezőgazdasági modelljének résztvevői. Még ha egy ilyen többfunkciós gazdaság képes is megbirkózni átmeneti nehézségekkel, egy ilyen modell nem fenntartható, ha a termelői árak ingadozása rendszeres eseménnyé válik a tejtermelő gazdák számára. A gazdák és a fogyasztók számára az a jó, ha a termelői árak stabilak, és emellett a tejtermelő gazdák ésszerű jövedelemhez jutnak.

8. 2015 után

8.1 Ha a tejgazdálkodást életképes ágazatként EU-szerte fenn akarjuk tartani és fejleszteni akarjuk, a tejtermelő gazdáknak méltányos jövedelemhez kell jutniuk, ami lehetővé teszi számukra, hogy normális életmódot folytassanak, és emellett tejtermelő gazdaként folytatódnak további jövőbeli tevékenységükbe is befektessenek. A méltányos jövedelem egy átlagos, nem gazdálkodói jövedelemhez mérhető jövedelmet jelent.

8.2 Az EK-Szerződés 33. cikke rögzíti a KAP célkitűzéseit, amelyek magukban foglalják (a) a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítását, (b) a piacok stabilizálását, (c) az ellátás hozzáférhetőségének biztosítását és (d) a fogyasztók elfogadható ár ellenében történő ellátásának biztosítását.

8.3 Alapvetően fontos, hogy sokkal több forrást fordítsanak állattenyésztésre és az állatbetegségek megelőzésére, valamint a gazdaságok szintjén történő kutatásra és innovációra, hogy ezáltal egy hatékonyabb ágazat alakulhasson ki. A zöldtakarmány és más felhasznált takarmányok jobb kihasználásával a tejágazat versenyképesebbé tehető. Több kutatásra és innovációra van szükség a feldolgozás szintjén, a piaci részesedést növelő új termékek kifejlesztése érdekében. Az oktatási és egészségügyi intézményeknek, valamint a civil szervezeteknek népszerűsíteniük kellene a tejtermékek fogyasztását, hiszen a tej élelmiszer és gyógyszer is, egyúttal frissítő ital. Radikális változtatásokra van szükség ezeken a területeken. Az EU-nak fenn kell tartania a tejellátás biztonságát és a tejből az önellátást az EU-n belül. Nagy hiba lenne, ha tej esetében is függővé válnánk az importtól, ahogy az az EU-ban az alacsony termelői árak miatt a marhahústermeléssel már megtörtént.

8.4 A Számvevőszék 14/2009. sz. különjelentése az 1. ajánlásban rögzíti, hogy „a Bizottság továbbra is kísérje folyamatosan figyelemmel a tej- és tejtermékpiacon alakulását, és tegye meg a szükséges óvintézkedéseket, hogy az ágazat deregulációja ne eredményezzen újból túlermelést. Ha ugyanis ez következne be, akkor a védőháló típusú minimális szabályozási szint fenntartásának bizottsági célkitűzése gyorsan megvalósíthatatlannak bizonyulhatna.” Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a „védőháló” jellegű beavatkozás és a tárolás különböző, a piaci stabilizációt célzó, a kínálati és a keresleti oldalra vonatkozó intézkedést tesz szükségessé.

8.5 Az EGSZB úgy véli, hogy alapvető fontosságú olyan feltételeket kialakítani, amelyek garantálják, hogy EU-szerte a jövőben is életképes tejgazdaság működjön.

8.6 Annak biztosításához, hogy az EU tejipara megfeleljen a társadalom szociális, gazdasági környezetvédelmi igényeinek, és olyan, valóban többfunkciós mezőgazdasági rendszerré váljon, amely új dinamizmust visz az EU vidéki területeinek életébe, a keresletre és kínálatra alapuló piaci intézkedések rendszerére, valamint megfelelő közvetlen támogatási rendszerre van szükség. Ennek kialakítása társadalmi, kulturális és gazdasági előnyöket hozna az EU egész fejlődésében.

9. Részletes megjegyzések

9.1 Egy tejipari „határidős piac” alkalmazását nagyon alaposan meg kell vizsgálni. Óvatosan meg kell azonban jegyeznünk, hogy a globális pénzügyi zavarok a pénzügyi termékek nem megfelelő használatából eredtek. Az EGSZB már leszögezte, hogy „az élelmiszereket ezért teljesen másként kell nézni, mint például az iparcikkeket, ahol a költségtényezők nagymértékben meghatározzák, hol állítják elő ezeket a cikkeket.”

9.2 A tejtermelő gazdák többsége szövetkezetekbe szerveződött, így bizonyos mértékben befolyásolni képesek termékeik piaci értékesítését. Ahol a tejtermelő gazdák szövetkezet tagjai, és tejjüket a szövetkezetnek adják el, jobb biztosítékaik vannak, mint akkor, ha tejtermelő gazdaként egy magántulajdonban lévő tejüzemnek értékesítenének. Bár az egyéni gazdák és a termékeiket felvásárlók közti önkéntes szerződések már léteznek, egy magán-tejüzem esetében a gazdának nem sok alkuereje van egy ilyen szerződés kialakításánál. Ezen szerződések révén a szállítási feltételek ugyan tisztázhatók, a piacok általános, uniós szintű alakulása azonban nem befolyásolható. A tapasztalatok arra is rámutattak, hogy a gazdálkodók, valamint az érdekeiket képviselő szövetkezetek piaci helyzetét javítani kell, ezért meg kellene vizsgálni az együttműködés versenyjogi lehetőségeit is.

9.3 Az új tagállamokban ugyanakkor számos gazda közvetlenül magántejüzemeknek adja el termékét. Mivel a tejipar egyre nagyobb mértékben koncentrált, nincs vagy csak kevés a választási lehetőség, és a termelői árak csökkennek. A nyerstej iránti verseny fenntartása érdekében a gazdáknek lehetőségük kell, hogy legyen az olyan szövetkezetekbe való szerveződésre, amelyek a tejet viszonteladóként tovább tudják adni az ágazatnak.

9.4 A legtöbb tejtermelő a legújabb tagállamokban (Bulgária és Románia) csak nagyon csekély mértékű támogatáshoz jut a közvetlen kifizetésekből, amelyek teljesen függetlenül, hektáronkénti alapon kerülnek kiutalásra. A támogatás ilyen alacsony mértéke, az alacsony szintű termelékenység, a tejpiacról befolyó jövedelem hiánya és a hitelhez való nehézkes hozzáférés miatt a gazdák nem tudnak az uniós higiéniai normáknak való megfeleléshez szükséges beruházásokat eszközölni.

9.5 Az EU-ba irányuló minden importált tejnek és tejterméknek meg kell felelnie az uniós szabványoknak, mindenekelőtt a nyomonkövethetőség, az állatjóllét, a higiénia, az állatgyógyászati szerek használata, a környezetvédelem, az élelmiszer-biztonság és a fenntartható termelési módszerek terén. A széntartalom is egyre fontosabbá váló kérdés.

9.6 Biztosítanunk kell, hogy a meglévő testületeknek, például tanácsadó és irányítóbizottságoknak elegendő erőforrásuk legyen a tejpiac kereslet-kínálati helyzetének elemzésére. Rendelkezésre kell állniuk a szükséges eszközöknek annak biztosítása érdekében, hogy a gazdálkodók megfelelő tejáratot kaphassanak, amelyek fedezik költségeiket, és profitot is nyújtanak. Az EU-nak továbbra is képesnek kell lennie arra, hogy termelésével biztosítsa a megfelelő tejjelátást. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy az EU-n kívülről származó tejkínálattól függjünk. Ha rossz politikákat követünk, a távoli jövőben ez bekövetkezhet.

9.7 A tejgazdaságban történő teljes és részmunkaidős foglalkoztatás fenntartását és továbbfejlesztését prioritásként kell kezelni, elsősorban a vidéki területeken.

9.8 Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az éhezést és a megfelelő élelmiszerforrások hiányát, ami a harmadik világban tapasztalható. A globális éghajlatváltozás, a globális élelmiszerárak és a globális élelmiszer-ellátás kérdései szorosan összefüggenek. Felelősek vagyunk azért, hogy segítsük a világ kevésbé fejlett részeit.

Kelt Brüsszelben, 2010. február 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amely a támogató szavazatok legalább egynegyedét kapta, elutasították:

7.7. pont

A pont törlendő.

„Azok a tejtermelésre szolgáló nagy volumenű feedlot-gazdaságok, amelyek nem tartanak be bizonyos jogszabályokat, mint például a talajban levő nitrogén kezelésére vonatkozó előírást, jelentős kárt okoznak a környezetnek.”

Szavazás eredménye:

Mellette: 56

Ellene: 76

Tartózkodott: 25
